

C-301/23. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. május 10.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Lengyelország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. január 16.

Felperes:

AJ

Alperes:

Bank BPH S. A.

Az alapeljárás tárgya

A szerződés érvénytelensége – Tisztességtelen szerződési feltételek – Egyes szerződési feltételek fogyasztóra való alkalmazhatatlansága – A bíróság azon kötelezettsége, hogy a fogyasztót tájékoztassa a szerződés érvénytelensége megállapításának jogkövetkezményeiről

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogi alapja

Az uniós jog, különösen a 93/13/EGK tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének, 4. cikke (2) bekezdésének, 5. cikkének, 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének, valamint a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvének értelmezése; EUMSZ 267. cikk.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv

6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a fogyasztó nem kérheti eredményesen a bíróságtól annak megállapítását, hogy az általa kötött szerződés olyan szerződési feltételeket tartalmaz, amelyek őt nem kötelezik, vagy azt, hogy e szerződés egésze érvénytelen?

2) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye teljesül a devizaalapú-kölcsönszerződések esetében, ha a bank az adós rendelkezésre bocsátotta az alábbiakat:

a külföldi pénznemnek a nemzeti pénznemhez viszonyított alakulását ismertető árfolyamgrafikont, amely azt mutatja, hogy ez az árfolyam néhány év alatt több tíz százalékkal változott,

a külföldi pénznem néhány tíz százalékos árfolyam-emelkedésének a kölcsön törlesztőrészeleteinek összegére gyakorolt hatását bemutató szimulációt?

3) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelményét az átlagfogyasztó modellje alapján kell vizsgálni, vagy figyelembe kell venni a fogyasztónak a szerződéskötés időpontjában fennálló egyéni helyzetét és jellemzőit, ideértve különösen ismereteit, képzettségét és tapasztalatát?

4) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 3. cikkének (1) bekezdését, hogy a jóhiszeműség követelményével ellentétes és a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára az olyan szerződési feltétel, amely szerint valamely bank által alkalmazott árfolyamnyereség a több más, konkrétan megnevezett kereskedelmi bank által alkalmazott árfolyamnyereségek számtani átlagának minősül?

5) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a nemzeti bíróság megállapíthatja, hogy a fogyasztót csupán a szerződési feltétel (amely a Narodowy Bank Polski [lengyel nemzeti bank, Lengyelország] középárfolyamának árfolyamrésszel történő módosítását előíró) különálló szerződéses kötelezettségnek nem minősülő tisztességtelen eleme nem köti, e szerződési feltétel többi része viszont igen?

6) Úgy kell-e értelmezni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését, hogy a nemzeti bíróság arra vonatkozó kötelezettsége, hogy tájékoztassa a fogyasztót a szerződés érvénytelenségének megállapításához fűződő jogkövetkezményekről, csak a szerződés érvénytelenségéből eredő visszatérítési követelésekre terjed ki, vagy a szerződés érvénytelenségéből eredő esetleges (még ha kétséges, vitatható vagy valószínűtlen) hipotetikus jogkövetkezményekre is?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés: a 169. cikk (1) bekezdése

Az Európai Unió Alapjogi Chartája: 38. cikk

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o., 382. o.): a 3. cikk (1) bekezdése, a 4. cikk (2) bekezdése, 5. cikk, a 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló, 1964. április 23-i törvény) (Dz.U., 16. szám, 93. tétel, módosított változat), a továbbiakban: k.c.

A jogszabályba ütköző vagy a jogszabály megkerülésére irányuló jogügylet érvénytelen, kivéve, ha jogszabály eltérően rendelkezik, például annak előírásával, hogy a jogügylet érvénytelen feltételeinek helyébe a törvény vonatkozó rendelkezései lépnek (az 58. cikk 1. §-a).

A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt feltételei nem kötelezik a fogyasztót, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jóerkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogszabályba ütköző szerződési feltételek) Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó feltételekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva (a 385¹. cikk 1. §-a).

Ha az 1. § alapján a szerződés valamely feltétele nem kötelezi a fogyasztót, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket (a 385¹. cikk 2. §-a).

A szerződési feltételek jóerkölcsnek való megfelelőségét a szerződés megkötésének időpontjában fennálló állapot szerint kell vizsgálni, figyelembe véve a szerződés tartalmát, megkötésének körülményeit, valamint a vizsgálat

tárgyát képező feltételeket magában foglaló szerződéshez kapcsolódó szerződéseket (385². cikk).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (a polgári perrendtartásról szóló, 1964. november 17-i törvénykönyv) (Dz.U. 2021., 1805. tétel, módosított változat), a továbbiakban: k.p.c.

A felperes kérheti a bíróságtól valamely jogviszony vagy jog fennállásának vagy fenn nem állásának megállapítását, ha ehhez jogi érdeke fűződik (189. cikk).

A bíróság nem terjeszkedhet túl a kérelmen, és a kérelemhez kötve van (a 321. cikk 1. §-a).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (a bankokról szóló, 1997. szeptember 29-i törvény) (Dz.U., 140. szám, 939. tétel, módosított változat).

A kölcsönszerződés alapján a bank kötelezettséget vállal arra, hogy a szerződésben meghatározott időtartamra az adós rendelkezésére bocsátja a pénzeszközök megállapított célhoz kötött összegét, az adós pedig vállalja, hogy ezt az összeget a szerződésben meghatározott feltételek szerint veszi igénybe, az igénybe vett kölcsön kamatokkal növelt összegét megszabott határidőkön belül visszafizeti, és a nyújtott kölcsön után jutalékot fizet (a 69. cikk (1) bekezdésének 2009. október 1-jén hatályos változata).

A kölcsönszerződést írásban kell megkötni, és különösen a következőket kell tartalmaznia: 1) szerződő felek neve, 2) a kölcsön összege és pénzneme, 3) a kölcsön célja, 4) a kölcsön visszafizetésének módja és határidői, 5) a kölcsön kamatának mértéke és a kamat módosításának feltételei, 6) a kölcsön visszafizetése biztosításának módjai, 7) a banknak a kölcsön igénybevételének és visszafizetésének ellenőrzésével kapcsolatos jogosultságai, 8) a pénznek az adós rendelkezésére bocsátásának határidői és módjai, 9) a jutalék összege, amennyiben a szerződés arról rendelkezik, 10) a szerződés módosításának és megszüntetésének feltételei (a 69. cikk (2) bekezdésének 2009. október 1-jén hatályos változata).

A tényállás és az eljárás rövid ismertetése

- 1 2009-ben kölcsönszerződés jött létre, amelynek alapján az alperes jogelődje (a továbbiakban: Bank) lakáscélú ingatlanszerzés finanszírozására 535 899,23 PLN összegű, CHF árfolyamához kötött kölcsönt nyújtott a felperes részére. A szerződés szerint a kölcsönnek a – LIBOR CHF 3M kamatláb és bank állandó kamatfelára összegének megfelelő – kamata változó; A szerződés 1. §-a (1) bekezdésének harmadik mondata értelmében a kölcsönösszeg folyósításának napján az egyenleg abban a külföldi pénznemben került kifejezésre, amelyhez a kölcsönt e külföldi pénznemnek a bank által nyújtott jelzáloghitelek vételi/eladási árfolyamára vonatkozó táblázatban (a továbbiakban: a banknál irányadó átváltási árfolyamtáblázat) meghatározott vételi árfolyama alapján kötötték, ezt követően a

devizaegyenleget napi rendszerességgel PLN-re váltják át annak a pénznemnek az eladási árfolyamán, amelyhez a kölcsönt a banknál irányadó átváltási árfolyamtáblázatban meghatározott vételi árfolyam alapján kötik (a 1. § (1) bekezdésének harmadik mondata). A szerződés 6. §-ának (3) bekezdése szerint, ha a kölcsön külföldi pénznemhez van kötve, akkor ennek az árfolyamnak a változása kihat a törlesztőrészlet összegére és a kölcsön címén fennálló tartozás összegére, a tartozás összege továbbá meghaladhatja az ingatlan értékét, ennek kockázatát pedig az adós viseli.

- 2 A PLN-ben folyósított összeget minden esetben arra a pénznemre váltják át, amelyhez a kölcsönt a banknál irányadó átváltási árfolyamtáblázatban megadott, a banki folyósítás napján érvényes devizavételi árfolyam alapján kötik.
- 3 Az adós kijelentette, hogy tisztában van a külföldi pénznemhez kötött kölcsönök kockázatával, amely abból ered, hogy azon külföldi pénznem árfolyama, amelyhez a kölcsön kötve van, a PLN-hez képest változik. Ezenfelül kijelentette, hogy tájékoztatták arról, hogy abban az esetben, ha a kölcsön indexált pénznemének árfolyama a PLN-hez képest emelkedik, a felvett kölcsön címén a bankkal szemben fennálló tartozása PLN-ben megfelelően növekedni fog, valamint megemelkedik a kölcsön PLN-ben kifejezett törlesztőrészleteinek összege, ami azt eredményezheti, hogy a jogszabályban megállapított biztosítás elégtelen lesz, az adós hitelképessége pedig romlani fog (a 11. § (5) bekezdése). Azt is kijelentette, hogy tisztában volt azzal, hogy a kölcsön indexált pénznemének vételi/eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti eltérés változása milyen hatással van az egyenlegre és a kölcsön törlesztőrészleteire, valamint az általa visszafizetendő összegre azon kölcsönök esetében, amelyek esetében a ki- vagy visszafizetés ilyen árfolyamokon alapul (a 11. § (6) bekezdése).
- 4 A kölcsön ki- és visszafizetésére irányuló műveletek kiszámításához a Bank által kínált pénznemekben nyújtott jelzáloghiteleknek a művelet időpontjában érvényes vételi/eladási árfolyamát kell alkalmazni (a 17. § (1) bekezdése). A vételi (eladási) árfolyamot a PLN-nek az adott devizához viszonyított, a lengyel nemzeti bank táblázatában közzétett deviza-középarfolyam és a banki határozattal megállapított vételi árfolyamnyereség különbözete (eladás esetében a banki határozattal megállapított eladási árfolyamnyereség összege) alapján kell meghatározni (a 17. § (2) és (3) bekezdése). A bank által nyújtott jelzáloghitel-vételi/eladási árfolyamok kiszámításához a PLN-nek az adott devizához viszonyított, a lengyel nemzeti bank honlapján található középarfolyam-táblázatában az előző munkanapra vonatkozóan közzétett, a bank vételi/eladási árfolyamnyereségével kiigazított árfolyamot kell alkalmazni (a 17. § (4) bekezdése). A (2) és (3) bekezdésben leírt vételi és eladási árfolyamnyereséget havonta egyszer banki határozattal határozzák meg. A fent említett árfolyamnyereség kiszámítása a PLN-nek az adott devizához viszonyított, a lengyel nemzeti bank táblázatában a kiszámított árfolyamnyereség alkalmazásának időszakát megelőző hónap utolsó előtti munkanapja vonatkozásában közzétett középarfolyama és öt banknál a kiszámított árfolyamnyereség alkalmazásának időszakát megelőző hónap utolsó

munkanapján a kiskereskedelmi ügyletekre alkalmazott vételi/eladási árfolyamok számtani közepe különbözetének kiszámításán alapul.

- 5 A kölcsönszerződés aláírása előtt a felperes aláírt egy nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy megismerte a bank által készített, a 2003. június 2. és 2009. május 21. közötti időszak tekintetében az USD, EUR és CHF PLN-nel szembeni árfolyamát bemutató historikus grafikont és szimulációt.
- 6 A felperes 2009-ben jogi diplomával (és banki szakjogász képesítéssel) rendelkezett, és 3 évig a lengyel nemzeti banknál (lengyel központi bank, amely nem nyújt kölcsönt magánszemélyek részére) dolgozott, munkaköre ugyanakkor nem kapcsolódott az árfolyamkockázathoz.
- 7 A felperest a bíróság tájékoztatta arról, hogy a kölcsönszerződés érvénytelensége azt jelenti, hogy a kölcsön tőkeösszegét vissza kell fizetnie a bank részére, és a bank keresetet indíthat vele szemben annak érdekében, hogy fizessen díjat a tőkeösszeg szerződéses alap nélküli igénybevétele miatt, ennek során a felperes pedig kijelentette, hogy egyetért a kölcsönszerződés semmisségének megállapításával.
- 8 A felperes a keresetében a felek között 2009. szeptember 24-én létrejött jelzálogkölcsön-szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte. Arra az esetre, ha a bíróság nem ad helyt ennek a követelésnek, annak megállapítását kérte, hogy e szerződés 1. §-ának (1) bekezdésében, 7. §-ának (2) bekezdésében és 17. §-ának (1)–(7) bekezdésében foglalt feltételek jogszabályba ütköző szerződési feltételeknek minősülnek, és mint ilyenek, nem kötik a felperest.

Az alapügyben eljáró felek alapvető érvelése

- 9 A felperes követelésének indokolásában azt állította, hogy az említett szerződési feltételek tisztességtelennek minősülnek, és így nem kötik őt. E feltételek a szerződés fűszolgáltatását határozzák meg, és a feltételek elhagyását követően a szerződés nem teljesíthető, ami miatt e szerződés semmis. Ellenkérelmében az alperes a kereset elutasítását kérte, jelezve, hogy a szerződés nem semmis és nem tartalmaz tisztességtelen feltételeket.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 10 Ami az első kérdést illeti, annak követelését, hogy állapítsák meg a szerződés érvénytelenségét vagy az egyes szerződési feltételek ne jelentsenek kötelezettséget, a k.p.c. 189. cikkében említett jogviszony fenn nem állásának megállapítására irányuló követelés egyik formájának tekintették. Ezt a gyakorlatot támasztotta alá az SN (legfelsőbb bíróság, a továbbiakban: SN) korábbi ítélkezési gyakorlata, amely nemcsak a szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetet (az SN [legfelsőbb bíróság] 1995. május 24-i ítélete, I CRN 61/95), hanem az egyoldalú kötelezettségvállalás érvénytelenségének

megállapítására irányuló keresetet is lehetővé tette (az SN [legfelsőbb bíróság] 7 bíróból álló ítélkező testületének 1968. december 30-i jogegységi határozata, III CZP 103/68), valamint a „normatív tény megállapítására irányuló keresetet, ha az lényegében valamely jog vagy jogviszony meghatározására irányul”, ami annak megállapítását jelenti, hogy a szerződés egyes feltételei alakítják-e e szerződésben részes felek közötti jogviszony tartalmát (az SN [legfelsőbb bíróság] 1998. június 25-i ítélete, III CKN 563/97). Az SN (legfelsőbb bíróság) eltérő álláspontja szerint (2015. november 6-i ítélet, II CSK 56/15) a k.p.c. 189. cikke lehetővé teszi adott jogviszony vagy jog fennállásának vagy fenn nem állásának megállapítására irányuló követelés megfogalmazását, ez pedig nem vonatkozik a szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló követelésre, mindazonáltal a szerződés érvénytelensége azt eredményezi, hogy nem áll fenn az a jogviszony, amely e szerződésből következne. Következésképpen a szerződés érvénytelensége megállapításának követelése olyan egyszerűsítést jelent, amely a jogviszony forrását jelentő jogi eseményt e jogviszonnyal azonosítja, és ezért e követelést úgy kell értelmezni, hogy azon jogviszony fenn nem állásának megállapítására irányul, amely a szerződésből eredne.

- 11 A k.p.c. 189. cikkének korábbi értelmezését azonban az SN (legfelsőbb bíróság) 2022. június 1-jei ítélete (II CSKP 364/22) szűkítette, amelyben az SN (legfelsőbb bíróság) kimondta, hogy a felperest nem kötik azon szerződési feltételek, amelyek nem felelnek meg annak a követelménynek, hogy „pontosan meg kell határozni, hogy a perbeli követelés szerint milyen formában álljon fenn az a jogviszony, amelyet védelemben kell részesíteni”. Végül pedig a SN (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy „elképzелhetetlen, hogy a bíróság keresetnek annak kimondásával helyt adó ítélete, hogy a felpereseket különösen a közelebről meghatározott feltételek nem kötik, megszüntetheti a jogviszony fennállásával vagy fenn nem állásával kapcsolatos bizonytalanságot”. A kereset ezzel kapcsolatos hiányosságait a bíróság nem orvosolhatja, amelyet köt a kereseti követelés (a k.p.c. 321. cikkének 1. §-a), így pedig teljes egészében, illetve részben adhat helyt a keresetnek, vagy azt elutasíthatja, ugyanakkor nem határozhat a keresetben megjelölt követeléstől eltérő követelésről. Az SN (legfelsőbb bíróság) ebben a határozatban megállapította, hogy a k.p.c. 189. cikke azt sem teszi lehetővé, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítása érdekében sikeres keresetet indítsanak. Az SN (legfelsőbb bíróság) szerint továbbá „nem illeszkedik a k.p.c. 189. cikkében meghatározott keretbe a múltban bekövetkezett tények – mint például a szerződés megkötése, a szerződéskötés elmaradása, a szerződés érvénytelensége – megállapításának követelése”. Következésképpen az SN (legfelsőbb bíróság) megállapította, hogy a k.p.c. 189. cikke kizárja azt, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítását lehessen követelni. Mi több, az SN (legfelsőbb bíróság) kizárta az SN (legfelsőbb bíróság) 2015. november 6-i ítéletében (II CSK 56/15) biztosított azon lehetőséget, hogy a bíróság megállapítsa a szerződésből eredő jogviszony fenn nem állását olyan helyzetben, amelyben a felperes a szerződés érvénytelenségének megállapítását kéri. A k.p.c. 189. cikke ilyen értelmezésének elfogadása az jelenti, hogy nem kérhető annak megállapítása, hogy a szerződés semmis vagy az egyes szerződési feltételek nem jelentenek kötelezettséget, hanem csupán annak

megállapítása, hogy a [szerződésből] eredő jogviszony nem áll fenn, vagy szigorúan meghatározott tartalmú jogviszony áll fenn. Következésképpen meg kellene állapítani, hogy a jelen ügyben előterjesztett kereseti követelést helytelenül fogalmazták meg, és azt el kell utasítani.

- 12 Ami a fenti értelmezésnek a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével, valamint a tényleges érvényesülés elvével való összeegyeztethetőségét illeti (a szerződés érvénytelensége megállapításának követelése ezen irányelv hatálya alá tartozik, mivel a szerződés érvénytelenségének a szerződésbe foglalt tisztességtelen szerződési feltételekből kell következnie), a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy úgy tűnik, hogy annak kizárása, hogy a nemzeti bíróságok előtt keresetet lehessen indítani annak megállapítása iránt, hogy a szerződés érvénytelen vagy egyes szerződési feltételek nem jelentenek kötelezettséget, lényegesen korlátozza az ezen irányelv által védett fogyasztók jogait. Másrésztől azonban a fogyasztóktól nem teljeskörűen tagadják meg a jogokat, mivel kétségtelen, hogy a k.p.c. 189. cikke lehetővé teszi annak megállapításának követelését, hogy a szerződésből eredő jogviszony nem áll fenn. Kétségek merülnek fel azonban azon állásponttal kapcsolatban, hogy kizárt, hogy a nemzeti bíróság ítéletben állapítsa meg a szerződésből eredő jogviszony fenn nem állását olyan helyzetben, amelyben a kereset „csak” a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti követelést tartalmazza, mivel a bíróságot köti a kereseti követelés tartalma (a k.p.c. 321. cikkének 1. §-a). A kérdést előterjesztő bíróság szerint az ilyen korlátozó megközelítés elfogadása alkalmas arra, hogy megnehezítse a fogyasztók számára a 93/13 irányelv szerinti jogaik érvényesítését, és ezáltal veszélyeztesse az ezen irányelv által biztosított védelem hatékonyságát.
- 13 Ami a második kérdést illeti, a Bíróság az Andriciuc-ítéletben megállapította, hogy „a hitelfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia arról, hogy a devizaalapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik. Másrészt az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra, különösen, ha a kölcsönt felvevő fogyasztó nem ebben a pénznemben kapja a jövedelmét.” (2017. szeptember 20-i ítélet, C-186/16, 49–50. pont).
- 14 Ezt követően a Bíróság a BNP Paribas Personal Finance ítéletben pontosította, hogy „az átláthatóság követelményének tiszteletben tartása érdekében a szolgáltató által nyújtott tájékoztatásnak lehetővé kell tennie a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára nem csupán annak megértését, hogy az árfolyamváltozástól függően a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás változása kedvezőtlen következményekkel járhat a pénzügyi kötelezettségei tekintetében, hanem azt is, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele keretében megértse azt a tényleges kockázatot is, amelynek a szerződés teljes időtartama alatt kiteszi magát abban az esetben, ha az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, a számla

pénznehéhez képest jelentősen leértékelődik. Ennek keretében le kell szögezni, hogy [...] [a] számszerűsített szimulációk hasznos információnak minősülhetnek, ha kellő mennyiségű és pontos adatokon alapulnak, továbbá objektív értékeléseket tartalmaznak, amelyeket világosan és érthetően közöltek a fogyasztóval. Az ilyen szimulációk csak e körülmények között tehetik lehetővé a szolgáltató számára, hogy felhívja e fogyasztó figyelmét a szóban forgó szerződési feltételek esetlegesen jelentős negatív gazdasági következményeinek kockázatára. Márpedig [...] a számszerűsített szimulációknak is hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy e fogyasztó megértse a lehetséges árfolyamváltozásokhoz kapcsolódó, hosszú távú kockázat, és így a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés megkötésével járó kockázatok valódi mértékét. Így egy devizaalapú kölcsönszerződés keretében, amely a fogyasztót árfolyamkockázatnak teszi ki, nem felel meg az átláthatóság követelményének az, ha az e fogyasztóval közölt információk – még ha jelentős mennyiségűek is – azon a feltételezésen alapulnak, hogy a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás e szerződés teljes időtartama alatt stabil marad. Ez különösen akkor van így, ha a szolgáltató nem tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozásra esetlegesen kiható gazdasági háttérrel, így a fogyasztó számára nem tették lehetővé, hogy konkrétan megértse azt, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele esetlegesen súlyos következményekkel járhat a pénzügyi helyzetére. Másodszor, a jelen ítélet 67. pontjában említett értékelés szempontjából releváns elemek között szerepel a pénzügyi intézmény által a szerződéskötést megelőző és szerződéses dokumentumokban használt nyelvezet is. Közelebbről az a körülmény, hogy e dokumentumokban nem szerepel a kölcsönfelvevőt kifejezetten arról tájékoztató szöveg vagy magyarázat, hogy a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés különös kockázatokkal jár, megerősítheti, hogy az átláthatóság követelménye, amint az többek között a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdéséből ered, nem teljesül” (a Bíróság 2021. június 10-i ítélete, C-776/19–C-782/19, 72–75. pont).

- 15 Végezetül a Bíróság a 2021. december 6-i végzésében rámutatott arra, hogy „az eladót vagy szolgáltatót ily módon terhelő tájékoztatási kötelezettségre tekintettel a fogyasztó azon nyilatkozata, amely szerint teljes mértékben tudatában van a devizában nyilvántartott kölcsön felvételéből eredő lehetséges kockázatoknak, önmagában nem lehet hatással annak értékelésére, hogy ez az eladó vagy szolgáltató eleget tett-e az említett átláthatósági követelménynek. [...] a devizában nyilvántartott kölcsönszerződésbe foglalt, a kölcsönfelvevőt árfolyamkockázatnak kitévő kikötések átláthatóságára vonatkozó követelmény csak akkor teljesül, ha az eladó vagy szolgáltató pontos és elegendő tájékoztatást nyújtott a kölcsönfelvevőnek az árfolyamkockázatról, amely alapján a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó fel tudja mérni az ilyen kikötéseknek a pénzügyi kötelezettségeire e szerződés teljes időtartama alatt gyakorolt – esetlegesen jelentős – kedvezőtlen gazdasági következményeit. E tekintetben az a körülmény, hogy a fogyasztó kijelenti, hogy teljes mértékben tudatában van az említett szerződés megkötéséből eredő lehetséges kockázatoknak, önmagában nincs hatással annak értékelésére, hogy az eladó vagy szolgáltató eleget tett-e az említett átláthatósági követelménynek” (a Bíróság 2021. december 6-i ERSTE Bank Hungary végzése, C-670/20, 32. és 34. pont).

- 16 A fenti ítélezési gyakorlat fényében a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a bank által rendelkezésre bocsátott információk közül melyek elégségesek annak megállapításához, hogy ezen adós devizaalapú kölcsönszerződés esetében világos tájékoztatást kapott az árfolyamkockázatról, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik (a Bíróság 2017. szeptember 20-i Andriuc ítéletének [C-2186/16] 49. pontja értelmében), valamint hogy ebben az összefüggésben mely konkrét tájékoztatást kell „kellőnek és pontosnak” tekinteni (a Bíróság 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítéletének [C-776/19–C-782/19] 78. pontja értelmében). A Bíróság hivatkozott ítéleteiből következik, hogy e kritériumoknak nem felel meg a megkötött szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat fennállásáról szóló általános tájékoztatás, sem pedig olyan számszerűsített szimulációk bemutatása, amelyek azon a feltételezésen alapulnak, hogy a külföldi pénznem árfolyama stabil marad. Különösen a C-776/19–C-782/19. sz. egyesített ügyek tényállása szerint az adósnak mintegy 10%-os, azaz 1,43–1,59 EUR/CHF árfolyam-ingadozást feltételező számszerűsített szimulációt mutattak be (lásd: a Bíróság 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélete, C-776/19–C-782/19, 12. pont).
- 17 A C-670/20. sz. ügy tényállása szerint felhívták az adósok figyelmét arra, hogy a HUF és a CHF árfolyamának esetleges változásai ténylegesen előre nem látható, és előre ki nem számítható többletköltséget okozhatnak az adós számára, azonban semmilyen konkrét tájékoztatást nem adtak az adósoknak az esetlegesen korlátlan mértékű törlesztőrészlet-növekedést illetően, amelyet a jelentős árfolyam-ingadozás okozhat, ugyanis a részükre e tekintetben nyújtott tájékoztatások azon a feltevésen alapultak, hogy az említett árfolyam stabil marad (lásd: a Bíróság 2021. december 6-i ERSTE Bank Hungary végzése, C-670/20, 26. pont). Jelen ügy tényállása szerint az adós részére nyújtott tájékoztatás ennél szélesebb körű volt. A felperes a szerződés 2009. augusztus 3-i aláírását megelőzően nyilatkozatot írt alá arra vonatkozóan, hogy a bank által bemutatott grafikonokat és szimulációkat megismerte. A CHF/PLN árfolyam grafikonjából kiderült, hogy 2003 és 2009 között ez az árfolyam először 3 PLN-ről 2 PLN-re esett, majd 3,4 PLN-re emelkedett. A szimuláció azonban a kölcsön törlesztőrészletének 2494 PLN-ről 4067 PLN-re történő megemelkedését feltételezte. A [...] bank tájékoztatta az adóst arról, hogy a CHF/PLN árfolyam a múltban jelentősen ingadozott, és ismertette vele az árfolyam jelentős emelkedésének lehetséges következményeit. Mindazonáltal a szerződés teljesítése során bebizonyosodott, hogy a CHF/PLN árfolyam még inkább ingadozhat, nevezetesen, hogy ez az árfolyam ténylegesen 84%-kal emelkedett, ugyanakkor az ilyen mértékű emelkedés a szerződés teljesítésének 13. évét követően következett be, míg a bank által bemutatott szimuláció azt mutatta, hogy CHF/PLN árfolyam 6 hónap alatt 63%-kal emelkedett.
- 18 Ami a harmadik kérdést illeti, a kérdést előterjesztő bíróság arra is keresi a választ, hogy miként kell értelmezni a Bíróság 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítéletének (C-776/19–C-782/19) 64., 72. és 78. pontja, 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítéletének (C-69/19) 43., 51. és

57. pontja, valamint 2021. december 6-i ERSTE Bank Hungary végzése (C-670/20) 23., 25. és 30. pontja szerint „szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztóval” szembeni tájékoztatási kötelezettség bank általi teljesítésének kötelezettségét. A probléma lényege ugyanis az, hogy a szükséges információk körének az „átlagos fogyasztó” elvont modelljére kell-e vonatkoznia, vagy figyelembe kell-e venni az adott fogyasztó egyéni helyzetét, beleértve ismereteit és tapasztalatait.

- 19 A fogyasztó elvont modelljének elfogadása azt jelentené, hogy a bank által adott szerződéssel kapcsolatban nyújtott tájékoztatás terjedelmének mindig azonosnak kell lennie, függetlenül attól, hogy konkrétan milyen fogyasztó köti meg ezt a szerződést. E megközelítés hátránya, hogy olyan helyzet alakul ki, amelyben a bank viseli annak negatív következményeit, hogy nem nyújt tájékoztatást olyan fogyasztó részére, aki ismeretei és tapasztalata alapján már birtokában volt ezeknek információknak. Ellentétes helyzet is kialakulhat, mégpedig az, hogy a banknak semmilyen hátrányos következményt nem kell viselnie abban a helyzetben, amelyben olyan tájékoztatást nyújtott, amely a „szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó” számára elegendő lenne, azonban az adott fogyasztó számára – ismereteinek vagy tapasztalatainak hiánya vagy akár egészségi állapotából vagy fogyatékoságából adódó korlátozott felfogóképessége miatt – elégtelennek bizonyult.
- 20 Ezzel szemben a fogyasztó egyéni jellemzőit figyelembe vevő megközelítés elfogadása szükségessé teszi, hogy a tájékoztatás tartalmát és formáját az adott személyhez igazítsák. E megközelítés előnye annak biztosításában áll, hogy az eladók vagy szolgáltatók tájékoztatási kötelezettsége ténylegesen igazodjon a fogyasztók e tekintetben fennálló valós igényeihez, és így jobban valósítja meg a 93/13 irányelv, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 169. cikke (1) bekezdésének célkitűzéseit. Mindazonáltal e célkitűzések elérése a gyakorlatban nehézségekbe ütközhet. Az eladó vagy szolgáltató ugyanis jelentős nehézségekkel szembesülhet annak meghatározása során, hogy miként határozza meg azon információk körét, amelyeket az adott személy rendelkezésére kell bocsátani. A fentiek a jelen ügy tényállása szempontjából bírnak jelentőséggel. Tény, hogy a felperes munkája során nem foglalkozott kölcsönszerződésekkel, illetve árfolyamkockázattal kapcsolatos kérdésekkel, ugyanakkor kétségtelen, hogy a felperes az átlagosnál magasabb szintű jogi, pénzügyi és banki ismeretekkel rendelkezett.
- 21 Ami a negyedik kérdést illeti, a szóban forgó szerződés, mint CHF-alapú kölcsönszerződés, tartalmazott azt előíró feltételeket, hogy a bank hogyan váltja át a PLN-t CHF-re és a CHF-et PLN-re (ún. átváltási feltételek). Az ilyen feltételek beillesztésének szükségessége abból a tényből adódott, hogy a PLN-ben kifejezett kölcsönösszeget a későbbiekben CHF-re váltották át, és hasonlóképpen a kölcsön egyes, PLN-ben fizetett törlesztőrészeit CHF-re váltották át, és mindkét átváltáshoz meghatározott CHF/PLN árfolyamot kellett alkalmazni.

- 22 A szóban forgó kölcsönszerződés struktúrája főszabály szerint hasonlított ugyanezen bank 2008. április 8-i szerződéséhez, amelyre a Bíróság C-19/20. sz. ügyben 2021. április 29-én hozott ítélete vonatkozott. Ezen ítélet 2. pontjából az következik, hogy a Sąd Okręgowy w Gdańsku (gdański regionális bíróság, Lengyelország) tisztességtelennek ítélte a 2008. április 8-i szerződés feltételeit, amennyiben azok lehetővé teszik a Bank BPH számára, hogy a deviza vételéhez és eladásához kapcsolódó árfolyamnyereségben részesüljön. Mivel az eredeti kölcsönszerződés nem határozza meg az árfolyamnyereség meghatározásának módszerét, a kérdést előterjesztő bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy az említett árfolyamnyereség jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. A két szerződés tartalma azonban egy részletben eltér egymástól. A C-19/20. sz. ügy tárgyát képező szerződésben a banki árfolyamnyereség megállapításának módját egyáltalán nem határozták meg. Ezzel szemben a 2009. évi szerződésben a banki árfolyamnyereség megállapításának módját már szabályozta a szerződés 17. §-ának (4) bekezdése, amely szerint ez az árfolyamnyereség öt banknál a kiszámított árfolyamnyereség alkalmazásának időszakát megelőző hónap utolsó munkanapján a kiskereskedelmi ügyletekre alkalmazott vételi/eladási árfolyamok számtani közepének felel meg. A kérdést előterjesztő bíróság pedig arra keresi a választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztességtelennek tekinthető-e az említett szerződési feltétel. A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben felhívja a figyelmet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság hatásköre kiterjed azon szempontok értelmezésére, amelyeket a nemzeti bíróság alkalmazhat vagy köteles alkalmazni valamely szerződési feltételnek az ezen irányelvben foglalt rendelkezésekre tekintettel történő vizsgálatakor, és különösen valamely feltételnek az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett esetlegesen tisztességtelen jellegének vizsgálatakor, azzal, hogy e bíróság feladata, hogy az adott ügy sajátos körülményei alapján az adott szerződési feltétel konkrét minősítéséről döntsön. Ebből következik, hogy a Bíróságnak arra kell szorítkoznia, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára olyan iránymutatásokat adjon, amelyeket ez utóbbinak figyelembe kell vennie az érintett szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során (a Bíróság 2021. október 6-i BNP Paribas Personal Finance ítélete, C-776/19–C-782/19, 92. pont). A kérdést előterjesztő bíróság ezért azt kéri a Bíróságtól, hogy ilyen jellegű iránymutatást adjon.
- 23 A kérdést előterjesztő bíróság különösen arra keresi a választ, hogy megalapozott-e annak vizsgálata, hogy a banknak az árfolyamnyereség összege megállapításának szóban forgó módszere pontos-e, ha az (a 2009. évi szerződés 17. § -a (4) bekezdéséhez hasonlóan) jelzi, hogy miként számítják ki ezt az árfolyamnyereséget. Ezenfelül úgy tűnik, hogy az árfolyamnyereség módszertanának e megfogalmazása e tekintetben megszünteti a bank szabadságát és döntéshozatali lehetőségét. A szerződés 17. §-ának (4) bekezdésében említett öt bank ugyanis 2009-ben Lengyelország legnagyobb kereskedelmi bankjait jelentette, és az ügyben semmilyen bizonyíték nem támasztja alá, hogy a GE Money Bank S.A. olyan helyzetben lett volna, hogy befolyásolni tudta volna e bankok bármelyikének döntéseit, vagy hogy esetében kapcsolt vállalkezési

viszony vagy személyzeti összefonódás állt volna fenn bármelyik ilyen bankkal. Másrészt azonban nem zárható ki annak lehetősége, hogy az említett öt bank esetleg megállapodott egymással az alkalmazandó árfolyamok mértékéről, vagy olyan szinten állapította meg ezeket az árfolyamokat, hogy azok a fogyasztókra nézve kedvezőtlenek legyenek.

- 24 Az ötödik kérdést illetően a Bíróság 2019. március 26-i ítéletében megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkével ellentétes az, hogy egy jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés lejárat előtti megszüntetésére vonatkozó, tisztességtelennek minősített kikötést az annak tisztességtelenségét megalapozó elemek elhagyásával részlegesen fenntartanak, amennyiben azok elhagyása az említett kikötés tartalmának a lényegét érintő megváltoztatását eredményezi (a Bíróság 2019. március 26-i Bankia ítélete, C-70/17 és C-179/17, 64. pont). A Bíróság a 2021. április 29-i ítéletében fenntartotta a fenti álláspontot, és kijelentette, hogy „[a] nemzeti bíróság csak akkor törölheti el az alapügyben szereplő jelzálogkölcsön indexálási kikötésében foglalt, a Bank BPH árfolyamnyereségére vonatkozó részét, ha a többi szerződési kikötéstől elkülönülő olyan szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti”. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag a szerződési feltétel tisztességtelen elemét törli, amennyiben ez az elem olyan különálló szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti. E rendelkezésekkel ellentétes továbbá, ha a kérdést előterjesztő bíróság kizárólag a szerződési feltétel tisztességtelen elemét törli, amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi (a Bíróság 2021. április 29-i Bank BPH ítélete, C-19/20, 70., 71. és 80. pont). A Bíróság 2022. szeptember 8-i ítéletében szintén fenntartotta a fenti álláspontot, és rámutatott arra, hogy a CHF-ben nyilvántartott kölcsön törlesztőrészeinek közvetlenül ebben a pénznemben történő törlesztéséhez szükséges banki hozzájárulást előíró szerződési feltétel nem minősül különálló szerződéses kötelezettségnek (lásd a Bíróság 2022. szeptember 8-i DBP-ítélete, C-80/21–C-82/21, 62–64. pont).
- 25 A fenti ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni, hogy különálló szerződéses kötelezettségnek minősülnek-e a CHF-alapú kölcsönszerződés feltételeinek azt előíró részei, hogy a lengyel nemzeti bank középárfolyamát csökkenteni kell a vételi árfolyamnyereséggel vagy növelni kell az eladási árfolyamnyereséggel. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a problémát a szerződés 17. §-a (2) és (3) bekezdése azon részeinek vizsgálata jelenti, amely feltételek a következőképpen szólnak: „banki határozattal megállapított vételi árfolyamnyereség különbözete” (a 17. § (2) bekezdése) és „banki határozattal megállapított eladási árfolyamnyereség összege” (a 17. § (3) bekezdése). A Bíróság 2021. április 19-i ítéletében megállapította, hogy e vizsgálat a nemzeti bíróságok feladata, azonban a lengyel bíróságok ítélkezési gyakorlata e tekintetben továbbra is eltérő.

- 26 A 93/13 irányelv céljainak való megfelelés tekintetében a legsúlyosabb kifogásokat annak kimondása veti fel, hogy a szerződési feltételek „banki határozattal megállapított vételi árfolyamnyereség különbözete” és a „banki határozattal megállapított eladási árfolyamnyereség összege” megfogalmazású részei olyan különálló szerződéses kötelezettséget jelentenek, amelynek tisztességtelen jellege a Bíróság 2021. április 19-i ítéletének (C-19/20) 80. pontjában említettek szerint egyedi vizsgálat tárgyát képezheti. Úgy tűnik ugyanis, hogy mivel a feltételek szóban forgó részei csak a lengyel nemzeti bank középárfolyamának módosításáról rendelkeznek, ez pedig járulékos jellegüket bizonyítja, így nem léteznek függetlenül, a szerződési feltételek többi részétől elszakítva.
- 27 Mi több, kétségeket vet fel annak megítélése, hogy a szerződési feltételeknek az SN (legfelsőbb bíróság) 2022. június 1-jei ítéletében (II CSKP 364/22) meghatározotthoz hasonló ellenőrzésének eredménye összhangban van-e a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével és a tényleges érvényesülés elvével. Az SN (legfelsőbb bíróság) ugyanis arra a következtetésre jutott, hogy az alperes bank kölcsönszerződése érvényes, és hatályban kell maradnia azzal az egyetlen módosítással, hogy az átváltásoknál a lengyel nemzeti bank középárfolyamát kell alkalmazni, amelyet nem módosít az alperes bank árfolyamnyeresége. Ez viszont a szerződés szövegébe való minimális beavatkozást és a bank arra vonatkozó kötelezettségét jelenti, hogy az adóstól kapott szolgáltatásnak csak kis részét, az alkalmazandó árfolyamrésnek megfelelő összeget térítse vissza. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy ez a joghatás megvalósítja-e a 93/13 irányelv célkitűzéseit, különösen a Bíróság 2021. április 19-i ítéletének (C-19/20) 80. pontjában említett „visszatartó célt”. Úgy tűnik ugyanis, hogy az ismertetett értelmezés hasonló eredményre vezet, ami megváltoztatja a tisztességtelen szerződési feltétel tartalmát, ez pedig – amint azt a Bíróság megállapította – „hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Pohotovost-ügyben hozott végzés 41. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek” (a Bíróság 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélete, C-618/10, 69. pont).
- 28 Ami a hatodik kérdést illeti, a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróságnak a nemzeti eljárási szabályok keretein belül, a méltányosság polgári eljárásokban érvényesülő elvére tekintettel – függetlenül attól, hogy a feleket jogi képviselő képviseli-e – objektíven és kimerítő jelleggel ismertetnie kell a felek számára a tisztességtelen feltétel elhagyásához fűződő jogkövetkezményeket (a Bíróság 2021. április 29-i Bank BPH ítélete, C-19/20, 97. és 99. pont). Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság arra vonatkozóan kér iránymutatást

a Bíróságtól, hogy miként kell értelmezni a „tiszteességtelen feltétel elhagyásához fűződő jogkövetkezményekre” vonatkozó fent említett tájékoztatási kötelezettséget, azaz mennyire kell részletesnek lennie a tiszteességtelen feltétel elhagyásának következményeiről szóló tájékoztatásnak. Ezt a kérdést a lengyel jog egyáltalán nem szabályozza, ezért az uniós jog hatálya alá tartozik.

- 29 A szóban forgó kölcsönszerződéshez hasonló, tiszteességtelen szerződési feltételeket tartalmazó kölcsönszerződés érvénytelensége megállapításának anyagi jogi és eljárásjogi következményei által felvetett alapvető kérdések közé sorolható például a felek azon kötelezettsége, hogy az e szerződés alapján teljesített szolgáltatásokat szolgáltatassák vissza egymásnak (a k.c. 410. cikkének 1. §-ával összefüggésben értelmezett 405. §-a), és a szolgáltatások bírósági kiigazítása követelésének lehetősége, ami azt jelenti, hogy e szolgáltatásokat a névlegesnél magasabb értékben kellene visszaszolgáltatni (a k.c. 358¹. cikkének 3. §-a). Azt követően, hogy a bank felszólította a felperest a fizetésre, a bank kérhette a felperestől a törvényes késedelmi kamatok megfizetését (a k.c. 481. cikkének 1. §-a). Ha az adós nem fizeti vissza a banknak a kölcsön tőkeösszegének ellenértékét, a bank e szolgáltatás visszatérítése iránt pert indíthatna az adóssal szemben, és az adós ekkor köteles lenne megtéríteni a bank részére a banknál felmerült eljárási költségeket (a k.p.c. 98. cikkének 1. §-a) és e költségek kamatát (a k.p.c. 98. cikkének 11. §-a) (az esetleges ügyvédi költségekkel és adott esetben a végrehajtási eljárás költségeivel együtt). Ezenfelül az eljárás során a felek a jogszabályban előírt kifogásokkal élhetnek, valamint kérelmeket terjeszthetnek elő, mint például a beszámítási kifogás (a k.p.c. 203¹. cikkének 1. §-a), a részletfizetési kérelem (a k.p.c. 322. cikke) vagy a visszatartás kérése. A felek a tőkeösszeg szerződéses alap nélküli igénybevételeért is követelhetnek díjazást. A felek követeléseinek bíróság előtti érvényesítése nem az egyetlen lehetséges módja e követelések teljesítésének; a felek egyezséget köthetnek (k.p. 917. §-a), ideértve a bírósági eljárás során kötött egyezséget is.
- 30 Az, hogy a bírósági eljárásban a fogyasztóval közölni kell a fenti információkat, komoly nehézségekbe ütközne, és különösen azzal a kockázattal járna, hogy az eljárás szünetelne, és azt eredményezhetné, hogy az ügyet nem bírálják el észszerű időn belül. Ezenfelül aggályok merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a jogi végzettséggel nem rendelkező fogyasztó valóban képes lenne-e egyszerre ilyen jelentős mennyiségű információt feldolgozni és teljes mértékben megérteni.
- 31 A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy a Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói regionális bíróság, Lengyelország) jelenlegi gyakorlata szerint a fogyasztók a következő szövegű tájékoztatást kapják: „A kölcsönösszeg CHF-re és az egyes törlesztőrészletek PNL-re történő átváltására vonatkozó szerződési feltételek jogszabályba ütköznek (tiszteességtelenek). E feltételek elhagyását követően a szerződést nem lehetne tovább teljesíteni, a bíróság pedig megállapítja a szerződés érvénytelenségét. Ez azt jelenti, hogy a szerződést úgy kell kezelni, mintha azt soha nem is kötötték volna meg. Ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét megállapítja, a felek kötelesek kölcsönösen visszatéríteni egymásnak a teljesített szolgáltatásokat, így a bank köteles visszafizetni a befizetett törlesztőrészleteket,

az adós pedig köteles visszatéríteni a kölcsön részére kifizetett tőkeösszegét. Ezenfelül a felek élhetnek visszatartással, ami azt jelenti, hogy az adós csak akkor kapja vissza a szolgáltatását, ha a részére kifizetett tőkeösszeget visszafizették. A felek beszámítási kifogással is élhetnek, ebben az esetben kizárólag a felek szolgáltatásai közötti különbséget kell visszatéríteni. A felek a szerződés érvénytelenségével kapcsolatos további követeléseket érvényesíthetnek. Különösen úgynevezett tőkehasználatért járó díjazás iránti kereset indítható. Ilyen jellegű ügyek már folyamatban vannak a bíróságok előtt, jogerős ítélet azonban még nem született. Ezenkívül a Bíróság elé terjesztették azt a jogi kérdést, hogy a feleket megilleti-e az ilyen követelés. Az adós a szerződés érvénytelenségét és annak következményeit úgy akadályozhatja meg, hogy hozzájárul a jogszabályba ütköző feltételeknek már a szerződés megkötésétől fogva történő alkalmazásához. E hozzájárulás megadása azonban azt jelenti, hogy a keresetben foglalt követelés megalapozatlannak fog minősülni (az adós elvesztés lesz).” Úgy tűnik, hogy az ilyen szövegű tájékoztatás elegendő, a kérdést előterjesztő bíróság azonban e tekintetben iránymutatást kér a Bíróságtól. E kérdés megválaszolása annak megítélése szempontjából lényeges, hogy a bíróság által eddig nyújtott tájékoztatás elegendő volt-e.